

Camp d'Aprenentatge de la
ciutat de Tarragona

de l'Ou a la
Poma

Libre I:
"Els aliments"

Generalitat de Catalunya
Departament d'Educació

©

Camp d'Aprenentatge de la ciutat de Tarragona
Complex Educatiu de Tarragona
Autovia Salou s/n
43006 Tarragona

Primera edició: **Novembre 2004**

Text: **M. Antònia Ibàñez Serrahima**
Yazmine Larrañaga Sánchez
Núria Montardit Bofarull
Jordi Tortosa Giménez
M. Joana Virgili Gasol

Dibuixos: **Hugo Prades**

Correcció lingüística: **Màrius Pont**

Disseny: **Josep Serra Valls**

Edita: **CdA de la ciutat de Tarragona**

Dipòsit legal: T-60-05
ISBN: 84-68895822

Impressió: Gràfiques DARC, SL

MATERIAL
DE
L'ALUMNE/A

LLIBRE I
“ELS ALIMENTS”

Nom de l'alumne / a .....

Centre ..... Nivell .....

De l'ou

INTRODUCCIÓ

Els aliments

Els productes que van consumir els romans van evolucionar amb el pas del temps ja que, en un principi, només coneixien els aliments més bàsics i la seva alimentació era molt austera. Més endavant, van incorporar els cereals, especialment una varietat del blat anomenada espelta, amb la qual elaboraven el pa i altres aliments; els llegums, com les lleties o les faves, i les hortalisses que, juntament amb la llet i els ous, van compondre la seva alimentació.

L'activitat ramadera els va proporcionar, entre d'altres, carn de cabra, de vaca, de porc, llet i formatge, mentre que la caça de les aus i la pesca els donava altres alternatives per als menjars.

A partir del segle II aC i després de l'ocupació romana del nord d'Àfrica i d'Àsia Menor, la cuina romana perd la seva austeritat i accepta de bon grat els nous gustos i refinaments gastronòmics que li aporten aquests nous territoris.

En la Roma imperial consumien molt de peix de mar, tant fresc com en salaò, sobretot la morena, i els encantava el marisc i els crustacis. Pel que fa a la carn, com ja hem dit, en menjaven de tot tipus com ara estruços, cérvols, porcs senglars o pollastres, però els més preuats eren els productes de caça. En general, els romans es preocupaven del menjar tant per la seva qualitat com aliment, com pel sabor i la presentació dels plats guarnits amb salses i herbes. Els rics gaudien consumint una cuina exòtica.

En les grans celebracions no podien faltar els vins forts i especiats, plens de resines, o el gàrum, cuinat amb les entranyes de diferents peixos, posats en salmorra i deixats fermentar i descompondre al sol.

En canvi, la gent humil consumia preferentment llegums, fruites, verdures, làctics, oli d'oliva, peix i carn de porc. Tanmateix, els emperadors donaven pa gratuïtament als pobres.

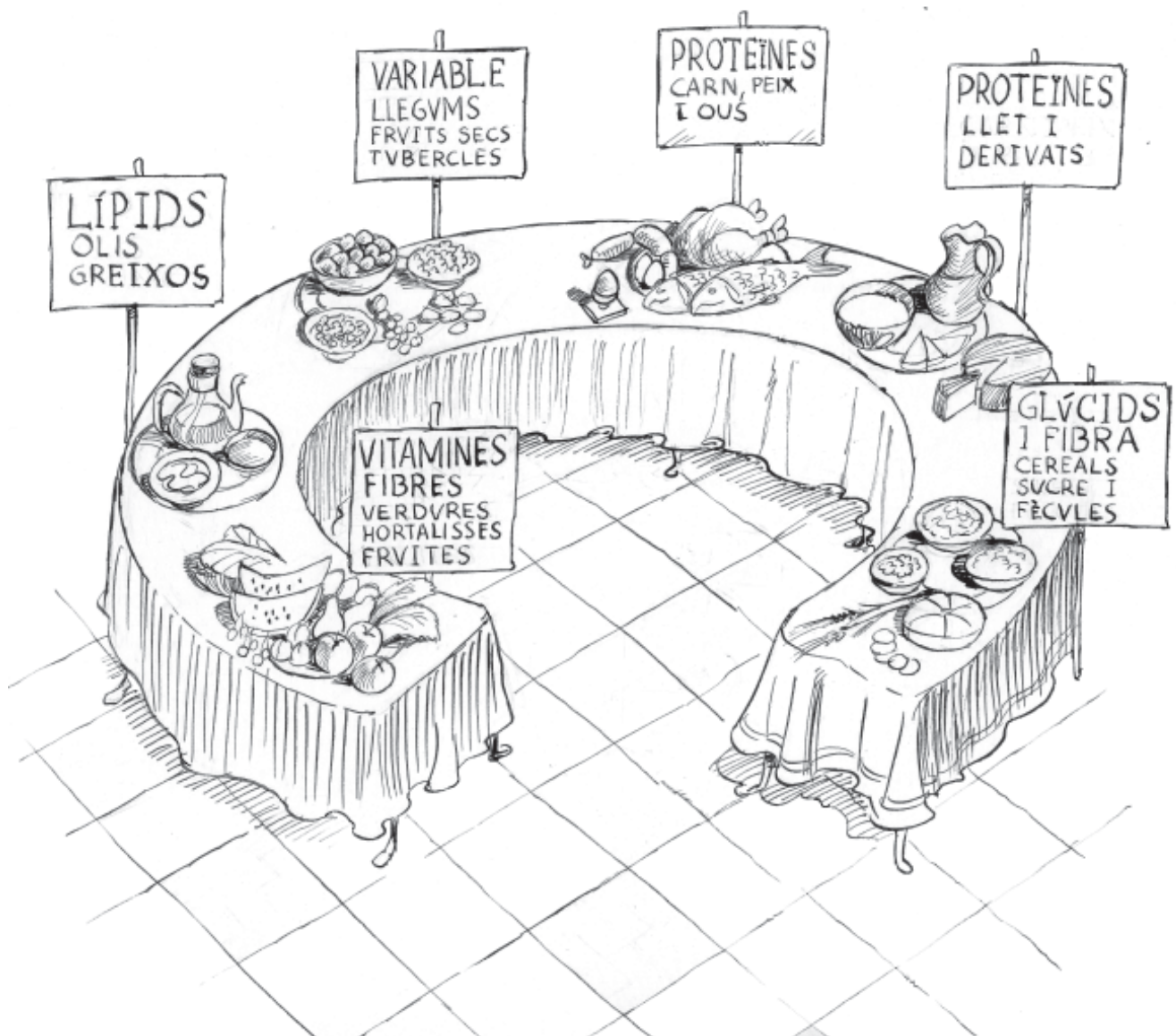
Hem pogut conèixer els aliments que consumien els romans mercès a la literatura, a les restes orgàniques i arqueològiques (a Pompeia es van trobar ous, pa, nous, salsitxa, ossos d'animals petits, raïm, peres i figues) i als documents gràfics com els mosaics, els relleus o les pintures.

En resum, podem dir que la base de la dieta alimentària eren els productes conreats en l'imperi i els territoris que dominaven. La seva alimentació mostra molts punts en comú amb l'actual dieta mediterrània.

I GRUPS D'ALIMENTS

Els aliments es classifiquen en diferents grups, segons les seves característiques.

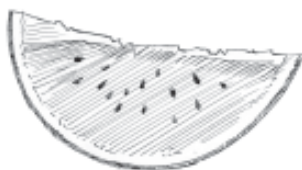

De l'ou

Escriu el nom dels productes que tens a continuació.

Cerca les enganxines dels aliments anteriors i situa-les en el grup que els correspon:

Diagram for Proteïnes:

- Top row: 3 empty boxes.
- Second row: 1 empty box on the left, 1 empty box on the right.
- Center: A pot labeled "PROTEÏNES".
- Third row: 1 empty box on the left, 1 empty box on the right.
- Bottom row: 2 empty boxes.

Diagram for FIBRES:

- Top row: 1 empty box on the left, 1 empty box on the right.
- Center: A pot labeled "FIBRES".
- Bottom row: 2 empty boxes.

Diagram for Vitamines and Lípids:

- Left side: A pot labeled "VITAMINES".
- Right side: A pot labeled "LÍPIDS".
- Top row: 1 empty box between the two pots.
- Second row: 1 empty box on the left, 1 empty box on the right.
- Bottom row: 1 empty box on the left, 1 empty box on the right.

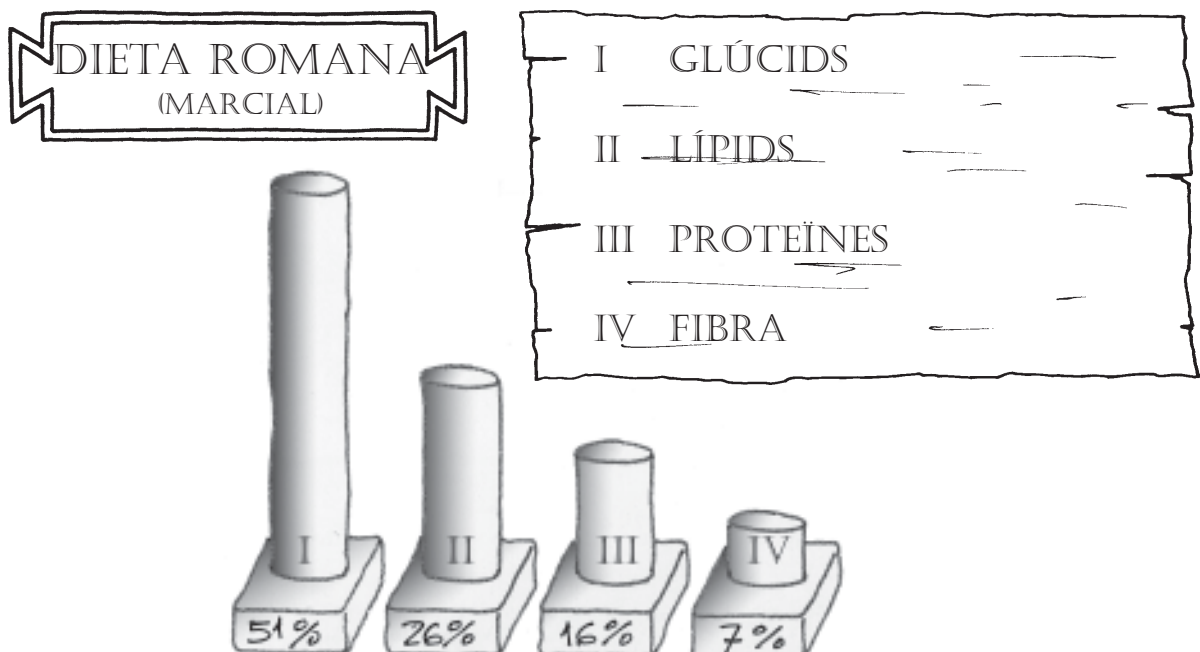
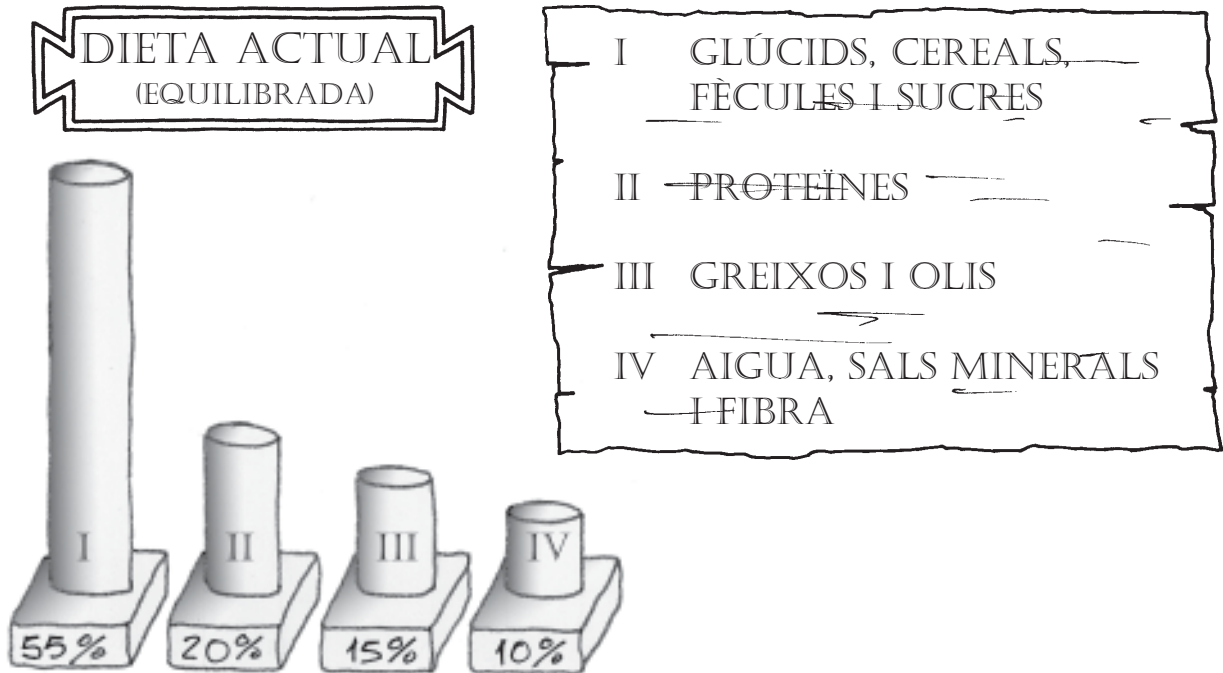

De l'ou

II COMPARACIÓ DE DIETES

Compara els gràfics que ens expressen dos tipus de dietes:

- La primera seria la ideal, és a dir, una dieta equilibrada i correcta que hauríem d'utilitzar com a model.
- La segona representaria un menú escrit pel romà Marcial.

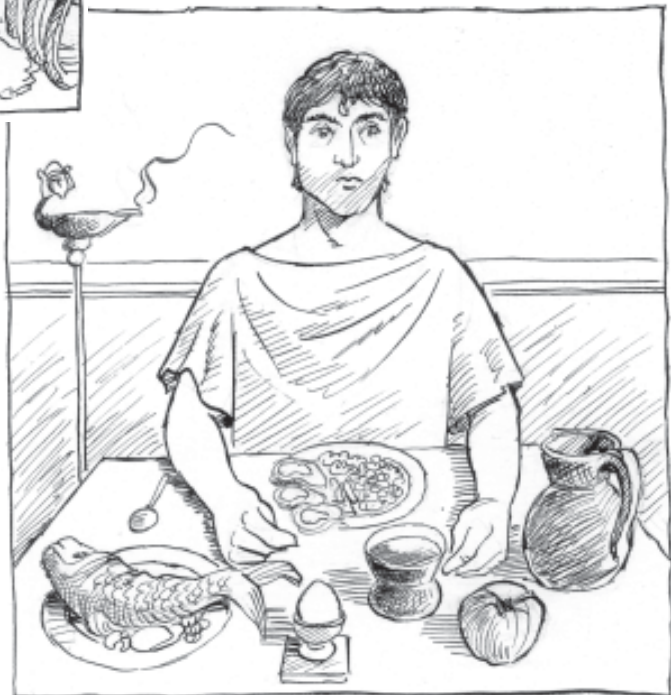

Contesta:

- El consum romà de proteïnes era suficient? .....
- Quin és el consum de greixos en la dieta romana? ..... Quin creus que era el seu pes dins del conjunt? .....
- Quines diferències més significatives trobes entre les dues dietes? .....

Compara els dibuixos que representen dos tipus de dietes: l'actual i la romana

De l'ou

III CLASSIFICACIÓ DELS ALIMENTS

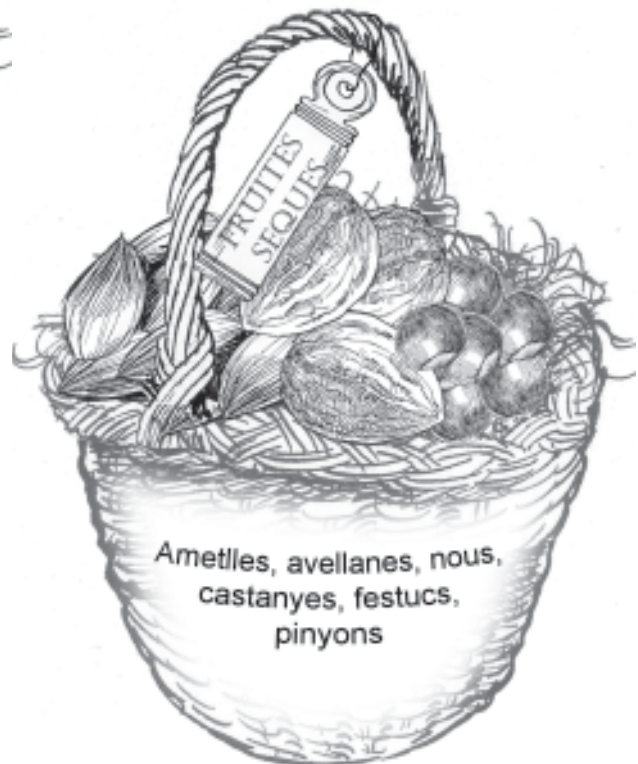
A continuació tens els aliments consumits pels romans, alguns molt habituals i d'altres més estranys i cars.

- Llegeix i assenyala aquells productes que avui encara es mengen en un color i els que tu has tastat en un altre.
- A la maleta trobaràs molts d'aquests productes. Busca'ls, ordena'ls i classifica'ls seguint l'esquema que et donem.

VEGETALS

En menjaven molta, a totes hores i com a postres.

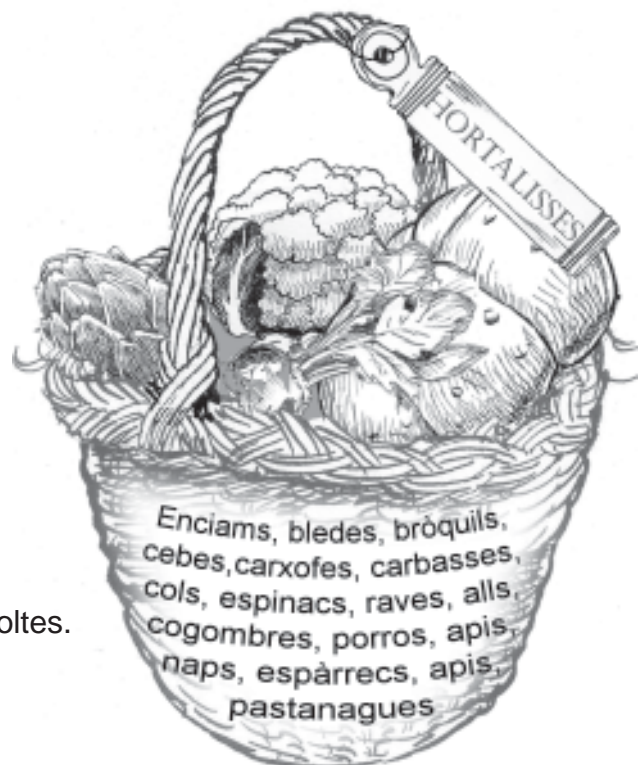
Fonamentals en la preparació dels aliments

Eren molt consumits i menjats
per la gent més humil.

En menjaven moltes.

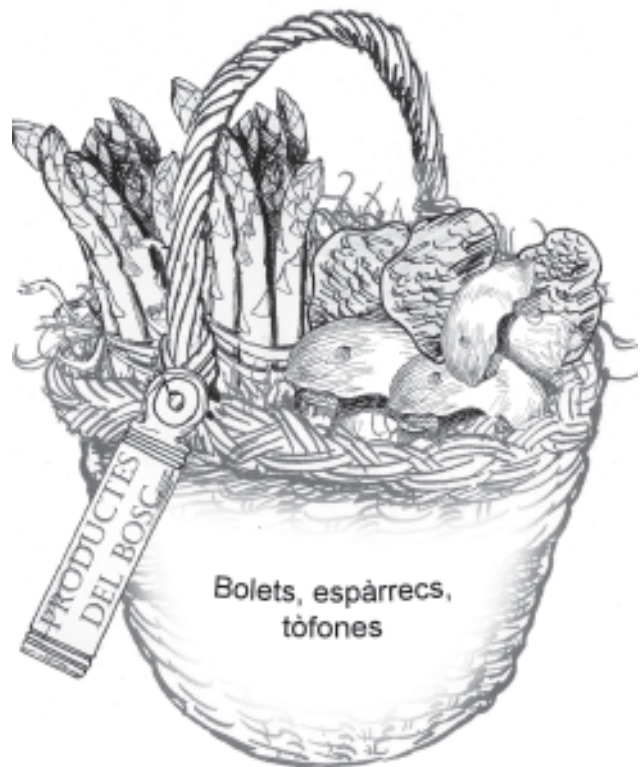

De l'ou

Era l'aliment bàsic i el més popular, consumit com a farinetes o com a pa.

Recol·lectats a l'època propícia

RECOMPTE:

Número de vegetals que conec ..... i que he tastat .....

ANIMALS

CARNS

DE GRANJA

El porc era l'animal més consumit i se n'aprofitava tot. A més, llet i formatge.

Porc, xai, moltó, ovella, cabrit, anyell, bou, vedella, conill.

VOLATERIA

L'au més habitual era el pollastre. Totes les aus eren molt preuades. Molts ous.

Ànecs, capons, gallines, paons, pollastres, faisans, perdius, guatlles, tords, oques, coloms.

DE CAÇA O DEL BOSC

Activitat molt important.

Porc senglar, cérvols, llebres, perdius, ocells salvatges, grues, tórtors, cargols, cabres.

De l'ou

PEIXOS I MARISCOS

A més de la pesca tenien viviers tant d'aigua de mar com dolça.

Molt apreciats.

RECOMPTE:

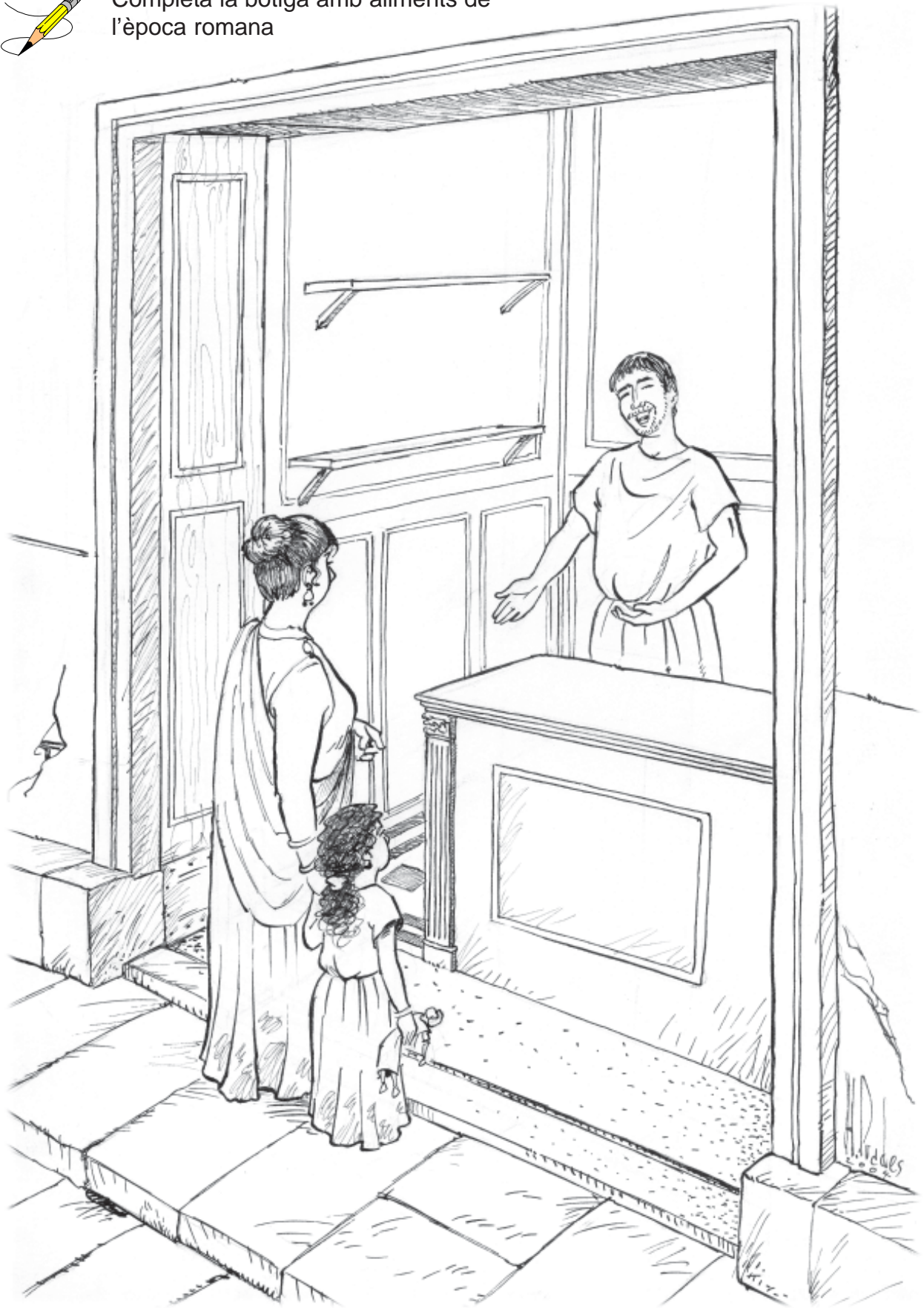
Número d'animals que conec ..... i que he tastat .....

a la poma

Completa la botiga amb aliments de l'època romana

De l'ou

- Col·loca els aliments que tens en les enganxines on els correspongui, segons la classificació que tens a continuació.

VEGETALS

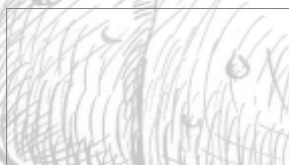
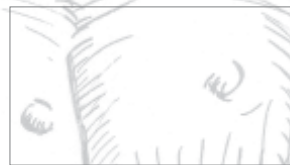
CEREALS

LLEGUMS

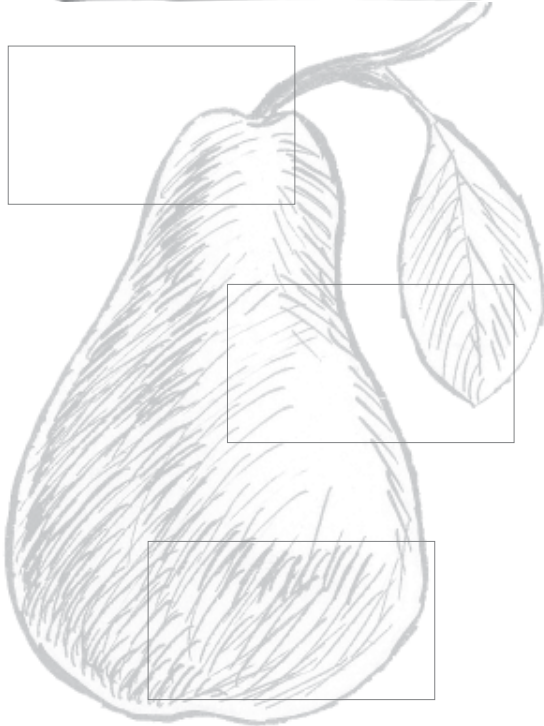
HORTALISSES

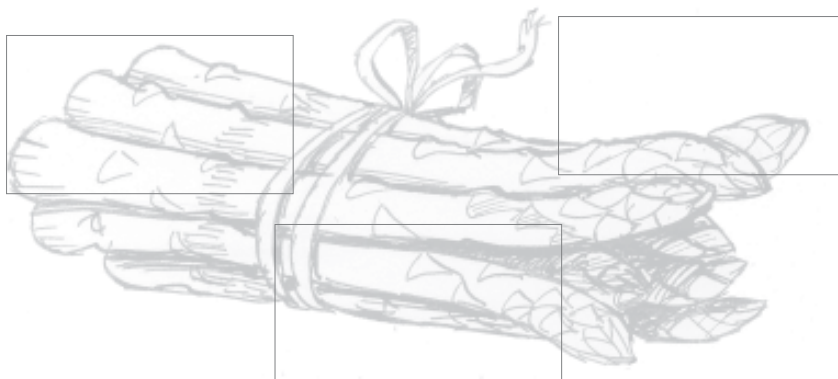
FRUITES

CONDIMENTS

PRODUCTES DEL BOSC

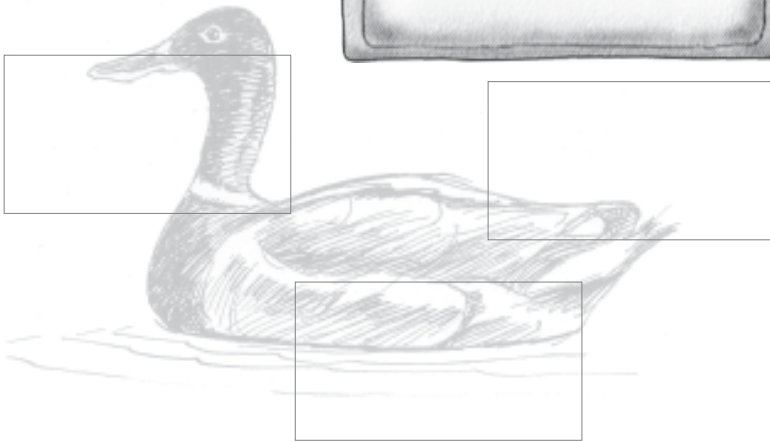

De l'ou

ANIMALS

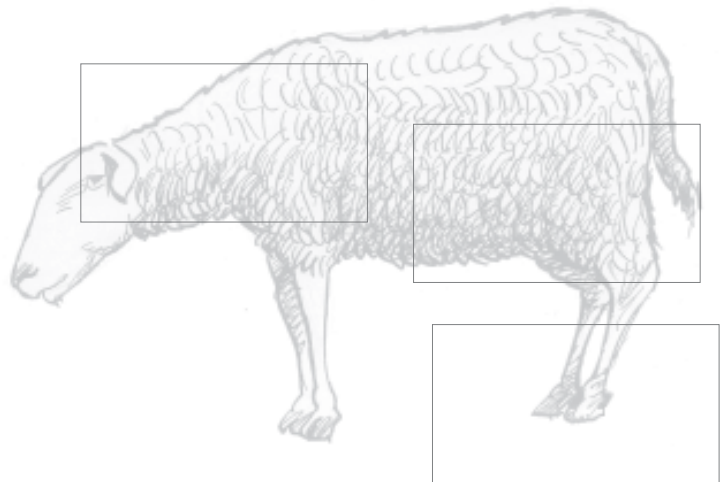
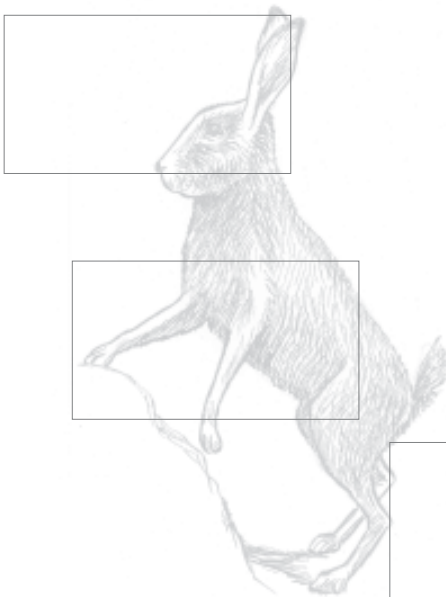
CARNS

VOLATERIA

DE GRANJA

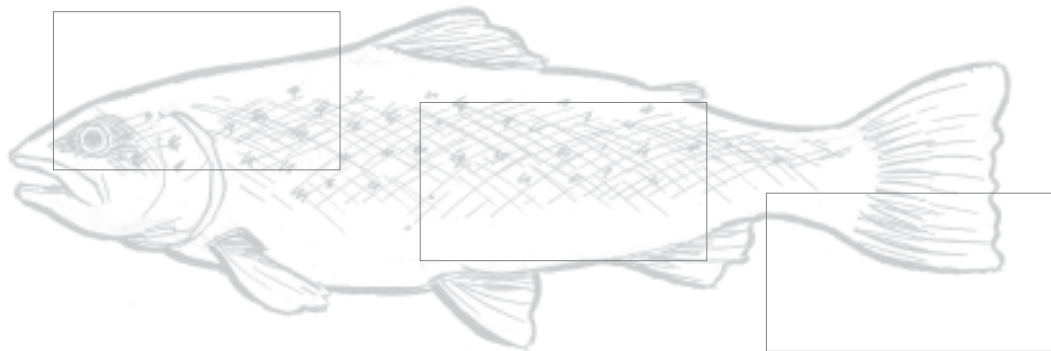
CAÇA O DEL BOSC

PEIXOS I MARISCOS

PEIXOS

**CRUSTACIS, MOLUSCS,
CEFALÒPODES**

De l'ou

IV PRODUCTES TARDANS

Els següents productes, avui en dia molt habituals, eren desconeguts o raríssims per als romans.

✓ A partir de les pistes que et donem has d'endevinar el nom de cadascun dels aliments que tens dibuixats.

✓ Col·loca l'enganxina segons l'origen del producte: Introduït pels àrabs a Europa, portat des d'Amèrica o pels italians.

? Sóc petit, blanc i allargat. Els àrabs des de l'Índia em van portar i els romans em van acceptar, tot i que era molt car.

? Sóc l'americà més dolç.

? Abans que em portessin d'Amèrica, menjar pa era molt avorrit.

? Sóc americà, de color verd, vermell o groc. Pe, pe...no ho saps? Agafa el brot i ho descobriràs.

? Porto un vestit groc i abans d'arribar a les Canàries, jo ja vivia a Amèrica.

? Des de la Xina els àrabs em van portar a Europa. Tinc un gust àcid i dolç, sóc rodona i d'un color molt viu.

? Sóc originari de la Xina i amb les meves fulles es prepara la beguda més consumida del món. Els anglesos el serveixen a les cinc de la tarda.

? Els italians em van portar d'Aràbia i amb la meva llavor, torrada i mòlta, se'n fa una infusió de color negre. Poso nerviós a qui em beu.

? En Marco Polo, al segle XIII, des de la Xina em va portar i amb mi molts menjars pots preparar.

? Sóc una fruita brasilera amb un plomall de fulles verdes.

? Vinc d'Amèrica i, des del segle XVIII, la gana d'Europa vaig apaivagar. Busca'm a la patatera i em trobaràs.

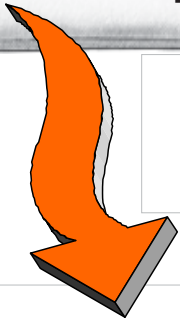
? Vaig ser la delícia dels indis americans. Em mengen en estat líquid o sòlid i quasi sempre sucant-hi coca.

? Jo sóc el cereal típic americà; cuit em diuen «crispetes».

? Vinc de l'Índia de la mà dels àrabs. Tinc el cap verd i la faldilla lila.

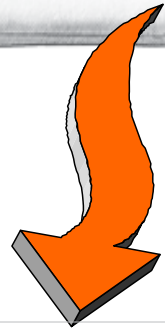

**Introduïts pels
àrabs a Europa**

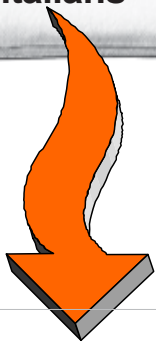
Empty boxes for notes related to the introduction of pomegranates by Arabs in Europe.

**Portats des
d'Amèrica**

Empty boxes for notes related to pomegranates brought from America.

**Portats pels
italians**

Empty boxes for notes related to pomegranates brought by Italians.

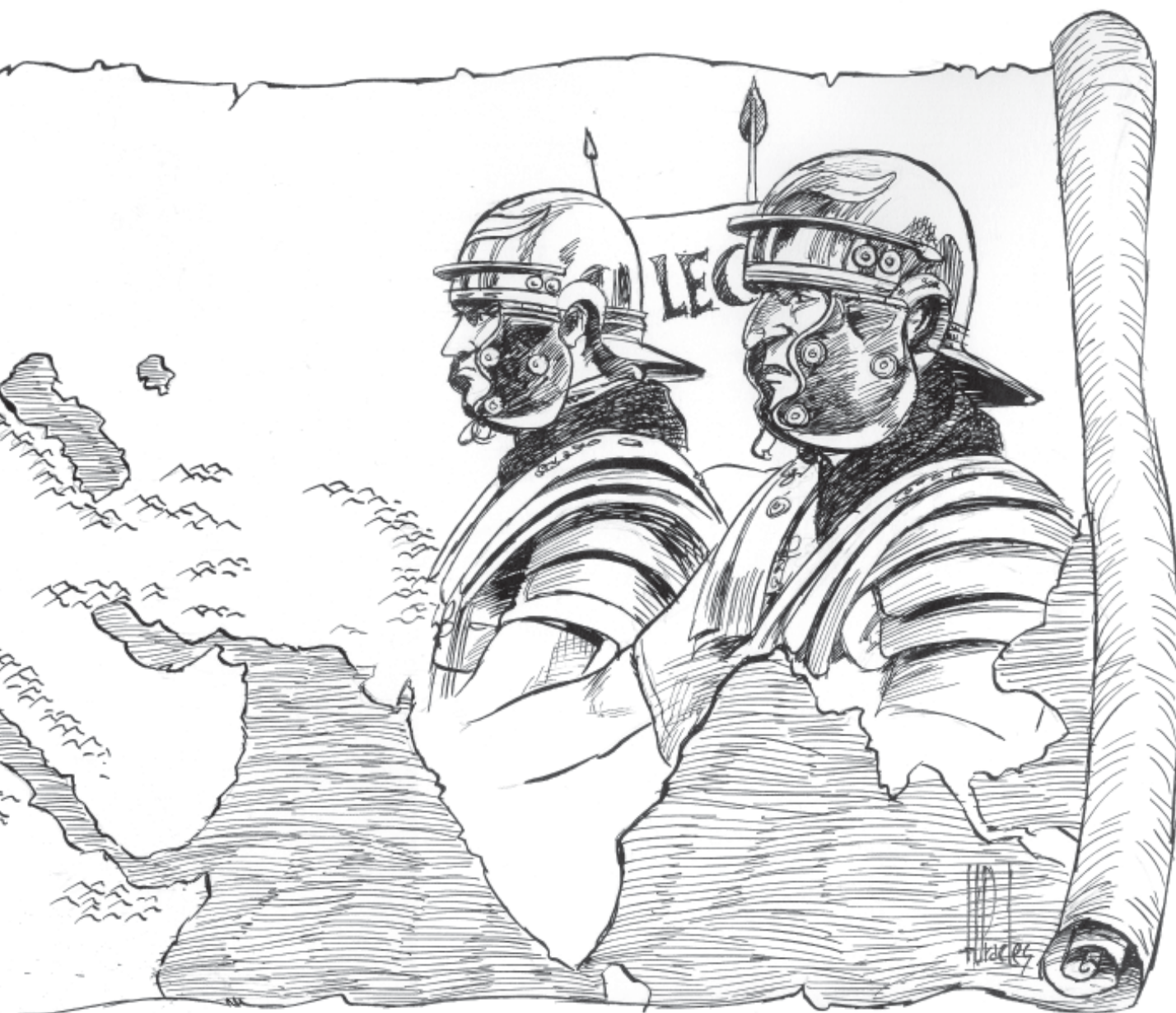
De l'ou

V EL COMERÇ

Alguns dels productes més exòtics venien de llocs llunyans, tot i que d'altres molt habituals també es transportaven al llarg de l'Imperi per tal de millorar les condicions de vida dels ciutadans. Situa el número dels aliments que tens a baix al lloc d'origen corresponent.

SÍMBOL	1	2	3	4	5	6
PRODUCTE	Galls	Conills	Musclos	Paons	Blat	Mel
LLOC D'ORIGEN	Pèrsia	Hispània	Grècia	Índia	Hispània, Egipte	Grècia

7

Sal

Nord d'Àfrica, Romania

8

Oli

Hispania, Sicília, Síria, Grècia, Turquia

9

Vi

Hispania, Sicília, Itàlia, Grècia, Síria

10

Peix

Regions mediterrànies

11

Garum

Hispania, Itàlia

12

Herbes

Egipte

VI SISTEMES DE CONSERVACIÓ DEL MENJAR

Els romans van utilitzar una sèrie de tècniques de preparació dels aliments frescos per tal d'evitar-ne el procés de descomposició i mantenir-ne el poder nutritiu.

DIBUIXOS		SISTEMA	DIBUIX Núm.
			
			
			
			
			
			
			
			
			

✓ En el següent quadre trobaràs els productes i processos de conservació que seguien els romans.

Col·loca els noms dels sistemes de conservació que et donem on correspongui:

Amb espècies i herbes aromàtiques, en oli, en vinagre, en dipòsits, en dolç, salaó, assecatge, fumats o emmagatzematge.

PRODUCTES I PROCÉS	EXEMPLES	DURADA
Carn i peix posats en sal, alguns després seran assecats. Hi havia diferents graus de salat segons els productes.	Anxoves, molls, tonyina, sardines, verats, marisc, bacallà, pernil, pomes, etc.	1 any (depenent però del grau de sal)
Carn, peix, fruits, herbes, llegums, etc, deixats assecar en llocs ben ventilats i secs. Algunes fruites es tallaven.	Panses, embotits, avellanes, llenties, nous, ametlles, pernil, pomes, mongetes, castanyes	1 any
Peix i carn posats sobre el fum d'una foguera.	Embotits, formatge, tonyina, cansalada, etc.	mesos
A) En <i>dòlies</i> : enterrades per conservar una temperatura constant i evitar la floridura del gra. B) En <i>àmfores</i> : líquids i sòlids.	A) Cereals: Blat, ordi, civada. B) Vi, oli, salsa de peix, salaons, etc.	1 any
Peix, carn i verdures deixades macerar o cuinades amb espècies i herbes per tal que durin més i dissimulin els gustos dels aliments passats.	La majoria dels menjars diaris.	Depèn de la temperatura, màxim 1 setmana.
Verdures, formatge, carn i peix en recipients amb oli.	Olives, formatge, anxoves.	mesos
Peix, carn i verdures macerades en vinagre i herbes aromàtiques.	Gàrum, perdius, olives, verat, etc.	mesos
Espècie d'aquaris per mantenir vius els peixos i altres animals aquàtics fins al consum.	Orades, llagostes, etc.	mesos
Fruites escaldades i posades amb mel, guardades en recipients de vidre o ceràmica.	Melmelades, fruites en almívar.	mesos

De l'ou

✓ Assenyala al quadre anterior aquells productes conservats en època romana que encara s'utilitzen, de color blau, i aquells que tu has tastat, de color vermell.

Recompte: Número de productes que s'utilitzen ..... i que he tastat .....

✓ Localitza a la maleta tots els productes que tinguin algun sistema de conservació i classifica'ls segons el sistema que s'hagi emprat.

✓ Actualment, quins altres sistemes de conservació dels aliments s'empren i que eren desconeguts pels romans?

Quin aliment que hages consumit, t'agrada més dels següents sistemes de conservació?

SALAÓ

_____

ASSECATGE

_____

EN VINAGRE

_____

EN DOLÇ

_____

EN FRED

_____

GRUPS D'ALIMENTS

PRODUCTES TARDANS

CLASSIFICACIÓ DELS ALIMENTS

Col·labora:

